

Gennagyij Bondarev: Rudolf Steiner „A szabadság filozófiája” mint a szemlélődő gondolkodás logikájának alapja. A gondolkodó akarat vallása. A modern kulturális korszak Organonja.

Részlet. A szív gondolkodásról

„A szabadság filozófiáját” a képek nyelvéhez fordulva egy várhoz hasonlíthatnánk, melynek falai simák, mint az üveg, és kemények, mint az acél. Az intellektualizmus újonnan megjelent „paladinjai”, miután kiélesítették az értelem lándzsáit, és egy kis nekifutást tettek, támadásra indulnak abban a reményben, hogy ily módon rést üthetnek rajta. Ez a módszer a törött lándzsákon és a sérült intellektuson¹²⁴ kívül mást nem hozhat. Itt a függőleges, sima (mint az intellektusunk számára adott agyunk tükre) falakon való „járás” egészen különös képességét kell kidolgoznunk. Az ilyen készség kidolgozására való módszer adott, de a „paladinok” nem szánják rá magukat, hogy higgyenek benne. Odalépnek, egyszer-kétszer megbökik a lándzsájukkal, majd megrántva a vasra láncolt vállukat, távoznak. Ettől egy elakadás, egy pangás keletkezett a közegükben. Elakadásnak pedig ilyen dolgokban nem szabad lenni, mivel ezeknek a világ létesülésének magjához van közük. Ezért rájuk is kúszott az „egyiptomi sötétség”.

Kezdjük neki annak a könyvnek a vizsgálatához, melynek címe: „A szív gondolkodás felébresztése”¹²⁵. Szerzőjeként a címlapon Florin Lowndes van megnevezve, ugyanakkor ő maga azt írja az előszóban, hogy „(az általa) javasolt mű szíve” az amerikai antropológus, Georg O’Neil munkájának „gyümölcse”, akinek magának nem sikerült a saját munkáját közreadni a „temperamentum” okán, és az antropológiai körökben lévő „iránta való érdeklődés hiánya” miatt. Ezt a feladatot vette magára régi tanítványa (vagyis Lowndes), mivel, ahogy a továbbiakban írja, „az életem sorsa által felkészítvén nagyon hamar a szívem mélyéből megismertem a munkáját” (S. 9). O’Neil (és felesége) halála után megkapva az archívumát, Lowndes munkához látott, melyben ő maga „hasonlóan az óriás vállain ülő törpéhez”, meg tudott „nyitni néhány még nem látott területet”. Ugyanakkor, húzza alá, „valójában O’Neil-nek kellett megírnia ezt a könyvet... Halála után az írásbeli kidolgozás rám lett testálva”.

Ilyen a preambulumban, amely bizonytalan kérdések egész sorát idézi elő. Először is, mit jelent ez: idegen nézeteket „írásban kidolgozni”? Másodszor, mi jöhet ki ebből a „törpe”-„óriás” viszonyból kiindulva? Tegyük fel egy pillanatra, hogy Hegel a rendszerének csak vázlatait állította volna fel, mondjuk Paul Ree pedig „írásban kidolgozta volna”, mit jött volna létre ebben az esetben? Továbbá, ha maga O’Neil nem tette közzé a munkáját, ez vajon nem jelentheti-e azt, hogy befejezetlennek tartotta azt? Lehet, hogy félúton érezte magát? Az antropológiai közegben a komoly kutatások iránt „érdeklődéshiány” általános, de az, aki a tudományos munkában jelentős eredményekhez jut, az könyveket nem csupán a napi aktualitásról fog írni. Végül, ha valaki egy másik ember nézeteit vázolja, akkor a könyv címe másnyelven, pl.: „O’Neil nézetei a szív gondolkodás felébresztésének problémájára”, és a továbbiakban bőségesen idézi a tanulmányozott szerzőt, a gondolatait idézőjelbe téve. Ezek a tudományos korrektség elemi szabályai.

Ilyen típusú gondolatokat és zavart idéz elő az első találkozás Lowndes könyvével, ezek azonban a továbbiakban csak növekednek. A könyvben számos olyan rész van, ahol a gondolat következetesen, logikusan van kifejtve, és Steiner műveiből való nagyszámú idézettel ellátva. De ezek körül a idézetek körül önkényes gondolatok káosza uralkodik, melyek a ködhöz hasonlóan sűrűsödnek, és készek széteszlani a szellemtudományos vizsgálat első sugarától. A könyv sok helyén az idézeteket, ahogy mondani szokták, egy halomba hányták, azokat nem hatja át, nem

szervezi az írói gondolat. És minden lépésnél úgy tűnik, hogy az idézetekben egy dologról van szó, az azt közreadónál pedig másról, az előzővel egyenesen ellentétesről. Ezért az ember akaratlanul megkérdezi magát: mi az, ami itt O’Neilhez tartozik, és mi az, ami Lowndeshez?

A könyv nagy részében – ott, ahol káosz van – a kifejtés nyelvezete, stílusa a parapszichológusok írásaira emlékeztet. Mivel Georg O’Neilnek egy megjelent könyvével rendelkezünk¹²⁶¹²⁶, ez lehetővé teszi számunkra, hogy azt a következtetést vonjuk le, hogy a parapszichológiai káosz szerzője Lowndes. A régi irányzatú parapszichológus-írókat, pszeudo-okkultista írókat jellemzi, hogy mindenféle információ és képtelenség felhalmozásával olyan benyomást akarnak kelteni, hogy hatalmas műveltséggel rendelkeznek, és elnyomva a kritikai gondolkodást az olvasónál, magukkal ragadják őt. Ugyanezt találjuk Lowndesnél. Idézetek halmozásával arról akar meggyőzni bennünket, hogy alaposan ismeri az Antropozófiát, és ezzel egyforma mértékben feltételezi például azt a képletet (amelyet valamiért szimbólumnak nevez), melyben törvényszerűségek számtani összeadásával és osztásával foglalkozik (!) (S.60).

növekedés (S)+polaritás(P)+átfordulás (C)+ritmus(K)

Metamorfózis (M)=

4

Ugyanebben a szellemben folytatva lehetséges az egyetemes gravitáció törvényét összeadni a hosszúsággal, és 2-vel vagy 20-szal elosztani, és így fordulatot végrehajtani a fizikában, pontosabban a fizikusokban.

Lowndesnél sok ilyen „probléma” van, de a legfontosabb mégsem ezekben van, hanem abban, hogy az Antropozófia alaphelyzetét feje tetejére akarja állítani. Azt állítja, és ez könyvének a fő „magva”, hogy Rudolf Steiner fő felfedezése a „szív gondolkodás”. Bizonyítékként egy Rudolf Steiner által adott mondást idéz, melyben ez áll:

A szívben az érzés sző,

A fejben a gondolkodás ragyog.

(GA40, S.121)

Ahogy látjuk, a logika ebben az esetben is ugyanaz, mint a fenti képletben. A – nem Rudolf Steiner, hanem Lowndes által – felfedezett „szív gondolkodásban” ez utóbbi azt írja, hogy ennek „alapja nem az agy, hanem a szív, mint az ő *fiziológiai* (általunk kiemelve – Szerző) szerve” (S.79). És el kell hinnünk, hogy a könyvben javasolt „szív gondolkodás” módszere, mely kapcsolatba lett hozva „A szabadság filozófiájával”, nem a szerző találmánya, hanem „Rudolf Steiner módszere” és O’Neil tárta fel (S.124f). És még ugyanerről: „Az élő gondolkodás teljesen más gondolkodási folyamat – ha fiziológiailag vizsgáljuk ... a szívet használja, mint saját közvetlen szervét” (S.72f).

Ugyanakkor Rudolf Steinernek mind a módszere, mind a közlései egészen mást tartalmaznak. Kezdjük azzal, hogy egyik előadásában az ember mellkasi területén a fizikai és az étertest egész különös viszonyáról beszél. Egyfajta inverzióknak van itt helye, és az embernél az éteri szív jobbról van, míg az agy éterteste áthatja a fizikai agyat (l. GA109/111. 1909. 06. 05.). Ezért, ha csupán tisztán külsőleg közelítünk, nem ellentmondás-e ez, „élő” gondolkodásról beszélni a „halott”, a fejtudatától eltérően, és azt az anyagi szívvel összekötni?*) A fejtudatáról pedig „A szabadság filozófiájában” az áll, hogy az egész emberi szervezet „a gondolkodásban semmi

126 Georg und Gisela O’Neil, Der Lebenslauf. Lesen in der eigenen Biographie. Stuttgart, 1995.

*) Ha valaki ellentmondana nekünk, hogy a szív, mint a gondolkodás „fiziológiai szerve”, és az anyagi szív, ezek különböző dolgok, akkor bizonyítsa be, hogy a fiziológiai folyamatok nem anyagi jellegűek.

lényegeset nem idéz elő, hátralép, amikor elkezdődik a gondolkodási tevékenység; megszünteti a saját tevékenységét, megtisztítja a helyet, és a megtisztított helyen lép fel a gondolkodás” (GA4, S. 147).

Rudolf Steiner az egyik előadásában, magyarázva, hogy mi az a „tisztá gondolkodás”, amely még őrzi a kapcsolatot a fogalmi tevékenységgel, elmondja, hogy már ebben az esetben is akarati természet jellemzi, de sehol sem mondja, hogy az ember szívében akarat él. „A szabadság filozófiáját” olvasva, az előbb tiszta, majd szemlélődő gondolkodásnak éppen az akarati természetét fejlesztjük. És már az első is „először erővel kitör az emberi mellkasból, aztán pedig az egész emberi testből ... mintha a nagylábuji utolsó sejtrostjából kihúznánk (kivonnánk) ezt a gondolkodást^{**})... érezzük, hogy egy új belső ember született bennünk, aki képes szellemből mozgásba hozni az akaratot’ (GA217, 1922. 10. 12.).

Igaz, van valami Rudolf Steinernél a sajátos éteri szívről, mint a gondolkodás szervéről. Azt mondja, hogy az új beavatás folyamatában, amikor a dolog eljut a lótuszok kibontakozásáig, az emberi szíven kívül „valami olyasmi fejlődik ... mint egyfajta éteri szív ... És *nem szabad azt gondolni* (általunk kiemelve), hogy úgyszólván azzal a szívvel, amely az embernek *a testében van*, jelen van a szellemtudományos megismerés során...” (GA161, 1915. 05. 01.).

Észre kell venni, hogy F. Lowndesnél a gondolkodás egész tárháza a materializmus és a materialista okkultizmus felé hajlik (ami megintcsak a parapszichológusokra jellemző). És filozófiai síkon a pozitivizmus formális-nyelvi redukcionistainak köréhez lehetne sorolni, habár ők maguk mindenekelőtt azt mondanák, hogy csak parodizálja a nézeteiket. Gyakorlati tanácsokat adva, hogyan tanácsos meditatív módon „A szabadság filozófiájával” dolgozni, ezt írja: „A meditatív munka, mint első eredményéhez éppen ahhoz kell, hogy vezessen, hogy a fekete nyomdai festékekkel nyomtatott szöveg Rudolf Steiner megfelelő könyvének oldalain olyan képpé válik, melyet szemlélnek, és melyben minden mondat, minden bekezdés, szemelvény, stb. egyenrangú tagok” (S.138).

Ez arra provokál bennünket, hogy rögtön feltegyük a kérdést a szerzőnek: mi lesz akkor a meditatív folyamattal, ha a szöveg zöld színnel van nyomtatva, vagy ha a számítógép monitoráról olvassuk? De bevalljuk, nincs nevethetnéünk, hiszen Lowndes az ilyen példák segítségével egyenesen a „szívcsakra”^{*)} megnyitásához akarja vezetni az embereket. Mi pedig tudjuk, hogy a Rudolf Steiner által éppen a modern ember számára adott beavatási út alapvető különbsége a régi sőt a tradicionális utaktól is abban áll, hogy elsőnek a kétszirmú lótuszt kell kifejleszteni a homlok területén. A 12-szirmú (szív-) lótusz elsőnek való kifejlesztése szerencsétlenséghez vezet, mert az embert látnokká, okkult fantasztává teszi.

A „Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez” (GA10) c. könyvben Rudolf Steiner annak szükségességéről ír, hogy az étertestben meghatározott gyakorlatok segítségével egyfajta központot kell képezni, kialakítani. Ez a fizikai szív közelében helyezkedik el, de nem annak ismételése az étertestben. „Különösen közeli viszonyban” áll vele a 12-szirmú lótuszvirág (S.141). De amit különösen fontos tudnunk: ezt az éteri központot nem a szív területén kell fejleszteni, „hanem a fej területén. A tisztánlátónak ez mozgások kiindulópontjaként tárul fel (Ibid., S.142). Ehhez különös módon kell a gondolkodásban gyakorlatozni, megszabadítani azt a külső

^{**}) Nem jelenti e-ez azt, hogy okot kaptunk egy olyan gondolkodási mód kifejlesztésére, melynek „fiziológiai szerve” a láb nagyujja?!

^{*)} A „csakra” szó használata is csak a parapszichológiában bevett szokás. Rudolf Steiner „lótuszvirágokról” és ritkábban „csakramról” (csakramokról) beszélt.

érzékszervek minden benyomásától, kidolgozni a szemlélődő ítélőerőt, nem pedig a szöveg nyomdai festékén meditatálni.

A tisztánlátó nem veszítheti el az érzékfeletti észlelések feletti kontrollt, ezért előbb meg kell tanulnia Énjével uralni a gondolkodási és észlelési tapasztalatait. Ha korunkban a lótuszok kifejlődése az emberben nem fentről (fejtől) megy lefelé (a Kundalinihez), hanem fordítva, akkor a tudattalanba fulladás és egyszerűen elmebaj veszélye fenyegeti, ami még ezer éven keresztül is tükröződik a karmájában. Lowndes ugyanakkor éppen erre szólít fel. A Rudolf Steiner által adott hat gyakorlat összességére hivatkozik (Nebenübungen). De ezeket Steiner nem a „szívcsakra” megnyitására adta, hanem a 12-szirmú lótusz kifejlesztéséhez szükséges előkészületeként, amikor eljön a sora: a 2- és a 16-szirmú lótuszok kifejlesztése után. És Rudolf Steiner egészen egyértelműen beszél erről.

Éppen a 2-szirmú lótusz fejlesztéséhez és ahhoz, ami a beavatás után a későbbiekben következik, szükséges kialakítani egy éteri központot, „éteri szívet”, de a fej területén. Ezt a gondolatot Rudolf Steiner egy rajzzal magyarázza (45. ábra) és azt mondja, hogy amikor a gondolkodás (a szemlélésnek köszönhetően) az étertestre kezd támaszkodni, akkor ez utóbbi a fej területén kitágul (az asztrális aurán belül). Eközben ami különös, az az, hogy az ember, kinőve ily módon önnön testéből, önmagán kívül „egyfajta »éteri szívet«” fejleszt ki (GA161, 1915. 05. 01.).

Ez a magyarázat már önmagában elegendő ahhoz, hogy Lowndes összes kitalációját porrá zúzzuk. Ugyanakkor ami meghökkentő: ő is előhossa ezt a rajzot, igaz, egy másik könyvében! De természetesen az idézetek általános dömpingjében, és valószínűleg nem is emlékezve, miről van azokban szó; de lehet, hogy az olvasó butaságára is számítva?

Rudolf Steiner, a gondolatát továbbfejlesztve, ezt mondja: „A tisztánlátásban kialakítunk magunknak ... az agyhoz képest egy magasabb szervet. Ahogy a közönséges agy a fizikai szívhez kapcsolódik (a véráramlaton, nem pedig a fizikai szívvel való »gondolkodáson« keresztül – szerző), úgy az, ami gondolatként kívül, az asztráltestben fejlődik, az éteri szívvel áll kapcsolatban (a fej területén – szerző). Ez a magasabb tisztánlátás: a fej-tisztánlátás” (!) (Ibid.). Ez alapvető módon különbözik a látnoki tisztánlátástól, mely a fejlődés különböző anomáliái miatt keletkezik, beleértve a „szívcsakra” idő előtti „felébresztését” is.

F. Lowndes, a saját kitalációit továbbfejlesztve, ezt tanácsolja: szemléljék „A szabadság filozófiája” nyomdafestékekkel nyomtatott oldalát mint egy kertet, a bekezdéseket mint ágyásokat, a mondatokat mint virágokat, és a gondolkodásuk „élővé” válik, megnyílik önöknél a „szívcsakra”. — Ez az egész nem más, mint ostobaság!

Lehet, hogy a komoly olvasó, türelmét veszve, nem minden él nélkül megkérdezi tőlünk, miért foglalkozunk ennyire lelkiismeretesen nyilvánvaló butaságokkal. – Amiatt nem mehettünk el Lowndes könyve mellett, mert annak sikere van az antropológiai közegekben, mivel már most léteznek csoportok, melyekben a könyv szerzője segít a „kamikáze-ezoterikusoknak” működésbe hozni a „szívcsakrát”, ehhez „A szabadság filozófiáját” használva. Az antropológiai irodalomban a könyvet méltató, sőt istenítő kritikák jelennek meg. Így az ÁAT központi hetilapjában a finn Antropológiai Társaság volt főtársa, R. Wilenius ezt írja: „Ez a könyv útteremtőnek minősül a kutatások központi antropológiai területén”¹²⁷. Igen, „útteremtő” – az önkéntes gyengeelméjűségbe.

Az antropológia egyáltalán nem ragaszkodik ahhoz, hogy az ember, amikor gondolkodik, megölje a szívét. Ellenkezőleg, az antropológiában nagy jelentőséget kap a gondolkodásban a szív részvétele. Rudolf Steiner ezt mondja: Az ész és az értelem csak közvetítők a szívvel való értésben”. És megmagyarázva, mit ért ez alatt, így folytatja^{*)}: „Az ésszel és az értelemmel az ember az isteni gondolatokhoz hatol. De ha az embernek ilyen módon vannak gondolatai, meg kell tanulnia szeretni azokat. Az ember fokozatosan megtanul minden dolgot szeretni. Ezzel nem azt állítjuk, hogy ítékezés nélkül kell szívvel mindenhez ragaszkodni, amivel találkozunk. Ugyanakkor ha arra törekszünk, hogy a lényt vagy a dolgot azok isteni alapjában kutassa, akkor elkezd szeretni azokat. ... És ha szívvel birtokolja az igazság iránti szeretetet minden lényben, akkor él a »szellem a szívben«. Az ilyen szeretet egy öltözk, melyet a léleknek mindig viselnie kell. Akkor maga szövi bele az Istenit a dolgokba” (GA266/1, S. 61.).

A szív munkája teremti meg azokat a feltételeket, melyek a megismerés objektumának szemléléséhez szükségesek. Az idea szemlélésén keresztül észlelése feltételezi a megismerés alanyának és tárgyának azonosulását, teljes összeolvadását. Ez csak a megismerés tárgya iránti szeretet esetén lehetséges. Akkor a „dolgokban” feltárnak az isteni ideák, melyek „a dolgok előtt” voltak, feltárnak az igazság az alanyban és az alanyon keresztül. A Szellemtudomány módszertana ebben az értelemben veszi tekintetbe a szív részvételét a megismerés folyamatában. „A szabadság filozófiájának” első fejezetében az áll, hogy „a szívhez az út a fejen keresztül vezet”, nincs szeretet azoknál, akiknek „hiányzik a képzetük”. Az „éter szív” a fej területén valami egészen más. A lótuszvirágok fejlődésének mértékében, vagyis ahogy az ember a tudat magasabb fokainak birtokába kerül, úgy ereszkedik az „éter szív” a 12-szirmú lótusz területére. Ez a folyamat a legharmonikusabban és legveszélytelenebbül abban az esetben megy végbe, ha a folyamatot a tudat munkája „A szabadság filozófiájával” készíti elő. Igen, itt valóban a „kutatások központi antropológiai területével” van dolgunk, és ezért senkinek sem szabad hagyni, hogy elferdítse, meghamisítsa, parodizálja azt.

Számunkra még az maradt, hogy eldöntsük, hogyan gondolkodjunk magának Georg O’Neil-nek a kutatásairól. Volt alkalmunk elolvasni egyik kéziratának gépelt példányát az általa készített színes rajzokkal. Ez a címe: „A work-book an Rudolf Steiner’s »The philosophy of spiritual activity«”. Egyetlenegy szót sem találtunk benne a „szívcsakra” megnyitásáról, a szív fiziológiás gondolkodásáról. Ellenkezőleg, a Szellemtudomány fogalmai iránti komoly, felelősségteljes viszony érződik benne. Lowndestől eltérően, nincs benne olyan állítás sem, mintha „A szabadság filozófiája” gondolkodási struktúrája nem héttagú, hanem kilenctagú lenne. O’Neil az „élő” gondolkodást a következő módon jellemzi: „...thinking becomes a seeing, a seeing that at the same time is thinking”¹²⁸ (a gondolkodás látássá válik, (ez a) látás egyidejűleg gondolkodás is). Ami „A szabadság filozófiája” szövegének O’Neil általi szerkezeti elemzését illeti, melyben a szöveget négy szintre bontja, ami eredményként héttagúságot ad, komoly tanulmányozást igényel, de Lowndes átadásában ezt aligha lehet megtenni, mivel ő íróként nem hiteles.

*) Lowndes ennek az idézetnek az elejét megadja, és elhallgatja azt, amivel folytatódik, vagyis a kérdés lényegét

- 124 A vár falai alatt csodálatos „hősöket” lehet találni, akikkel ha találkozol, ledermedsz, mint a földönkívüliek megjelenésekor. Libidójukat kiélezve, irigylésre méltó kitartással vetődnek évről évre rohamra a váron keresztül, mintha kísértetek lennének. Ugyanakkor, valamilyen nyom megmarad: azokban, akik az ő „harcukat” figyelik. Ez a János-apokalipszis egyik helyére emlékeztet, ahol ez áll: „És lélekben elvitt engem (az angyal) egy pusztába és láték egy asszonyt ülni egy veres fenevadon, amely teljes vala káromlásnak neveivel ...” stb. (ApCsel 17, 3-18)
- 125 Florin Lowndes, Das Erwecken des Herz-Denkens. Wesen und Leben des sinnlichkeitsfreien Denkens in der Darstellung Rudolf Steiners. Verlag Freies Geistesleben. Stuttgart, 1998.
- 126 Georg und Gisela O’Neil, Der Lebenslauf. Lesen in der eigenen Biographie. Stuttgart, 1995.
- 127 “Das Goetheanum”, № 41, 1999, S.750f.
- 128 O’Neil így folytatja: Egy élő, gondolkodó organizmus szemlélése során korábban nem látott összefüggések és szimmetriák kezdenek megjelenni, egymást megvilágítva. Váratlan értelmek keletkeznek, összefüggéseket és kölcsönös támogatást feltárva. Együtt a z egész mint kölcsönös viszonyok szövetét tapasztaljuk. Ilyennek tűnik O’Neil számára a gondolkodás, mellyel „A szabadság filozófiája” íródott. És ebben csak egyetérteni tudunk vele.

Fordította: Rákos Éva

http://bdn-steiner.ru/modules/Books/files/119_organon.pdf

A mű eleje html formátumban: <http://bdn-steiner.ru/modules.php?name=Organon>